

per post

De Minister van Algemene Zaken

Dhr. M. Rutte

Postbus 20001

2500 EA DEN HAAG

Tevens naar LTO, Agractie, FDF, Pers (per mail)

Uw kenmerk:

Ons kenmerk: StikstofbriefMOBKomvandietractoraf

Betreft: Nederland vastgelopen in de stikstofcrisis, hoe nu verder? Aanzet tot een oplossing

Nijmegen, 13 juli 2020

Geachte excellentie, geachte dames en heren,

Visie en leiderschap nodig

Het is duidelijk dat dit Kabinet de stikstofcrisis niet gaat oplossen: sinds de stikstofuitspraak van eind mei 2019 is er nauwelijks iets concreets tot stand gekomen.

Het Kabinet weet weinig verder te komen dan een 'rotmaatregel' m.b.t. het eiwitgehalte van veevoeder. Boeren protesteren hier terecht tegen. Met deze maatregel zijn er alleen maar verliezers.

Deze veevoermaatregel is dan ook niets anders als een vervolg op tenminste 30 jaar pappen en nathouden met als gevolg een enorme leegloop van het platteland. De meeste boeren zijn in die tijd al gestopt terwijl het aantal dieren gelijk is gebleven met schaalvergroting en verlies van veel natuur tot gevolg: dus heel erg veel, of zelfs alleen maar, verliezers.

Heer Rutte, het oplossen van het stikstofprobleem vraagt om visie en leiderschap. In het coronadossier hebt u laten zien dat u leiderschap bezit, nu de visie nog.

Spijt in 2030

De agrarische sector heeft de blik gericht op het verleden. Agrariërs, jullie roeien in een roeiboot met de rug naar de toekomst. Af en toe een ritje per tractor naar Den Haag, Groningen, Assen, Nijmegen, etc. liefst over de snelwegen, en dat was het dan. De sector is de weg kwijt en heeft een verkeerde afslag genomen. In 2030 zal door jullie met spijt worden teruggekeken op de situatie in 2020: "Hadden we toen maar beter nagedacht en een andere richting ingeslagen met onze tractoren"

Oproep aan de agrarische sector/kom af van het subsidie-infuus!

Jullie zijn de weg kwijt, een verkeerde afslag genomen! Stap eens uit je bubbel! Verken de huidige problemen op wereldschaal met name met betrekking tot klimaat en biodiversiteit. Zoom dan in op Europa. Denk eens na over wat de gevolgen zullen zijn van een geforceerde en/of snelle verandering van onze leefstijl en de daarmee nauw verbonden onvermijdelijke overgang van een op dierlijke voeding gebaseerd eetpatroon naar een overwegend plantaardig menu. Verken de gevolgen hiervoor voor de Nederlandse veehouderij en anticipeer op maatregelen. Richt je blik op de toekomst! Verder: hou op met rondcrossen met tractoren door Nederland.

Problemen alleen oplosbaar op Europese schaal

Agrariërs:

In Brussel wordt het landbouwbeleid gemaakt. Daar moet je zijn en je stem laten horen en de systematisch veel te lage prijzen aankaarten. Het ministerie LNV is maar een onderafdeling. Verenig je met boeren uit Frankrijk, België, Duitsland, etc. Zij hebben het financieel net zo moeilijk als jullie.

Trek samen op naar Brussel met de eis om een betere en faire prijs te ontvangen voor je producten in plaats van steeds maar aan het subsidie-infuus te liggen. Dan kan de stikstofcrisis ook worden opgelost en valt er nog wat te redden van onze laatste stukjes natuur.

Op dus naar een faire prijs voor jullie producten: los van het subsidie-infuus én behoud van onze natuur.

Heer Rutte:

Toon visie en leiderschap, huur een tractor, rijd met onze boeren mee naar Brussel en steun hen in hun strijd voor een faire prijs voor hun producten. En passant lost u meteen het stikstofprobleem op.

Over 10 jaar hebben we dan (1) een duurzame agrarische sector en (2) een halvering van de stikstofemissie zodat onze natuur ook op adem kan komen. Zo kunt u geschiedenis schrijven. Laat het zien. U kunt het!

Hoogachtend,

Drs. Johan G. Vollenbroek

Voorzitter van MOB

Bijlage: Is er nog toekomst voor de Nederlandse agrarische sector?

Bijlage: Is er nog toekomst voor de Nederlandse agrarische sector?

Naar 10 miljard mensen

Volgens een voorspelling van de Verenigde Naties zullen er in 2050 bijna 10 miljard mensen op de aarde rondlopen. Nu zijn we nog met 7,6 miljard mensen. Ieder jaar komen er 83 miljoen mensen bij, evenveel als de totale bevolking van Duitsland nu.

Kunnen de ecosystemen van de aarde deze enorme last aan, helemaal als onze westerse leefstijl leidend blijft? Dat wil zeggen: zoveel mogelijk consumeren, energie verbruiken, reizen, etc.

Zelfs met het huidige aantal mensen en de daaraan gekoppelde leefwijze redt de biosfeer het al niet: de snelle opwarming van de aarde, en de nog snellere achteruitgang van de biodiversiteit laten dat zien. Voeg daarbij nog de wereldwijde vervuiling van de oceanen met plastics en de wereldwijde verspreiding van persistente stoffen als PFAS en bestrijdingsmiddelen, niet alleen in bewoonde gebieden, maar ook in natuurgebieden, en je beseft dat het faliekant mis gaat lopen met het ecosysteem op aarde.

Is niets doen een optie?

Natuurlijk is dit een optie. Maar dat zou betekenen dat de aarde verder opwarmt en de biodiversiteit verder afneemt, dat er conflicten zullen komen over schaars water en voedsel, en nog veel meer mensen ondervoed zullen raken. Ook zullen honderden miljoenen mensen moeten verhuizen omdat hun woongebieden onder water komen te staan of uitdrogen en/of verwoestijnen.

Bovendien zullen we dan regelmatige uitbraken van zoönosen als het coronavirus moeten accepteren, die samenhangen met overmatige vleesconsumptie en het verdwijnen van wilde natuur.

Wat moet er gebeuren?

De grootste uitdaging is de CO₂-emissie zo omlaag te brengen dat het ecosysteem van de aarde opnieuw in evenwicht komt. Naast een beperking van de groei van de bevolking is hiervoor een drastische verandering van de leefstijl van de bevolking van vooral rijkere landen nodig. Dit betekent onder meer:

1. Minder vliegen. Het is evident dat de combinatie van vlees eten met het uit de hand gelopen vliegverkeer rond de aardbol heeft gezorgd voor de huidige pandemie met het coronavirus. Dit zou een wake up call moeten zijn, maar gezien de reflexen van het Kabinet is dat niet het geval. "Business as usual" lijkt het motto te zijn nu de verspreiding van het virus (voorlopig?) is ingedamd. Voer zo snel mogelijk een forse vliegtax in: goed voor gezondheid én economie.
2. Gezonder eten en schonere lucht. Gebleken is dat mensen met obesitas een grotere kans hebben op ernstige gevolgen van het coronavirus. De maatschappelijke kosten van slecht eten zijn enorm. Elke euro die in preventie wordt gestopt zal zich vele malen terugbetalen. Er sterven wereldwijd meer mensen aan slechte voeding, ondervoeding en overvoeding dan aan het coronavirus¹. Hier maken we ons nauwelijks druk om. Alle aandacht gaat uit naar het beperken van de gevolgen van het coronavirus. Dit is het paard achter de wagen spannen.
3. Veel meer plantaardig eten in plaats van het dieet van nu dat uit ongezond veel dierlijke producten en suiker bestaat. Er dient dus zo snel mogelijk een forse belasting te komen op suiker en dierlijke producten.
4. Meer seizoensgebonden eten. Aardbeien met de Kerst? Energieverspilling ten top. Dit zal ook het einde inluiden van met gas en biomassa gestookte verwarmde kassen. Die hadden al lang energie-neutraal kunnen zijn. De techniek is er.
5. Meer lokaal geproduceerd voedsel consumeren, geen bulktransporten meer van voedingsmiddelen over grote afstanden. Deze trend kan worden versterkt door internationaal en nationaal transport te belasten.

Problemen van de Nederlandse agrarische sector

In Nederland leven wij met meer dan honderd miljoen landbouwhuisdieren op een relatief klein oppervlak. Dit brengt allerlei problemen met zich mee. En dan gaat het niet alleen om het schrijnende gebrek aan het dierenwelzijn in de stallen en de slachthuizen.

¹ Luchtvervuiling veroorzaakt elk jaar de vroegtijdige dood van bijna een half miljoen Europeanen: bijna net zo veel als er tot 12 juni 2020 wereldwijd aan covid-19 zijn overleden

Enkele feiten op een rijtje:

1. Amazone brandt deels om onze varkens, kippen en koeien te voeren.
2. Omzetting van plantaardig in dierlijk eiwit levert circa 10-15% eiwit op. Dit is een uitgeoefte verspilling van 85-90%.
3. Agrarische producten gaan voor 80% naar het buitenland, de mest/ammoniak blijft grotendeels in Nederland. Wat achterblijft is een groot mestoverschot dat deels in het zwarte circuit verdwijnt: grootschalige mestfraude.
4. Een groot deel van de natuur verkeert in een deplorabele toestand: vermessing, verzuring, vergrasping, etc. Zie b.v. de teloorgang van eikenbossen op schrale gronden op de Veluwe. In veel slootwater zitten veel algen, pesticiden, etc. Grondwater is verontreinigd met nitraat, vee-medicatie, pesticiden.
5. Grootschalige afname van insectenpopulatie tot circa een derde door bestrijdingsmiddelen als neonicotines en stikstof.
6. De Nederlandse landbouw heeft in 2017 meer ammoniak uitgestoten dan in 2016. Omgerekend per ha/jaar is de ammoniakuitstoot per hectare nergens zo groot als in Nederland. Oorzaak: stikstofrijker voer. De regelmatig aangehaalde reductie is vóór het jaar 2012 bereikt. Daarna is de emissie uit de sector weer toegenomen.
7. Weilanden zijn deels veranderd in groene woestijnen, waar nauwelijks of geen bloemen, kruiden, insecten, vlinders meer gedijen. Gevolg: grote problemen voor de vogelstand. Zelfs de mestkever heeft het zwaar vanwege pesticiden en vee-medicatie in mest.
8. De grond raakt overbelast met zware metalen als cadmium, zink en koper (varkensmest en fosfaat kunstmest).
9. De kosten als gevolg van stikstof in de lucht bedragen bijna € 300 per jaar per Nederlander.
10. Nederlandse boeren drukken buitenlandse boeren van de markt met te goedkope gesubsidieerde producten.
11. Zonder Europese en nationale landbouwsubsidies en een basisrente van 3% in plaats van de 0% van nu zouden heel veel bedrijven omvallen. Veel boeren zitten nu al financieel op het randje als gevolg van structureel te lage prijzen voor hun producten.

Volgens de Algemene Rekenkamer is de veesector een subsidie slurpende sector. De agrarische sector (51 miljard BBP bijdrage) draagt slechts 7 procent bij aan de Nederlandse economie; de veehouderij (15 miljard BBP) slechts 2 procent. Er werken 150.000 mensen in de agrarische primaire productie, ongeveer twee procent van de beroepsbevolking. En dat is inclusief land- en tuinbouw. Van de 94,5 miljard euro aan producten die de sector vorig jaar exporteerde, kwam ongeveer een derde voor rekening van weder doorvoer. Een onbekend percentage is toe te schrijven aan exotische goederen als koffie, thee en cacao die hier (licht) worden bewerkt.

Voeden de Nederlandse boeren de Nederlandse bevolking?

Het argument dat de Nederlandse boeren ons voeden is onjuist. Pakweg 80 procent van de jaarlijkse productie (met een waarde van 110 miljard euro) is bestemd voor de export. En van de 46 miljard euro, die huishoudens per jaar aan voeding besteden, komt 36 miljard uit het buitenland. Als onze boeren ons daadwerkelijk zouden voeden, zouden ze toe kunnen met minder dan de helft van het huidige landbouwareaal.

De subsidie en steun voor de landbouw betekent vooral ook steun voor de Rabobank die vele miljarden heeft uitstaan in de landbouw voor deels leningen die niet hadden mogen worden verstrekt vanwege de wankelende financiële basis van veehouders.

De belastingbetaler kon zijn portemonnee voor de zoveelste maal weer eens trekken om aan het volgende dode paard te trekken, na diverse miljarden voor varkens- en vogelpest, Q-koorts, gekke koeienziekte, mond- en klauwzeer, slachtpartijen na afschaffing van het melkquotum ("bevrijdingsdag" volgens LTO), en recent de nertsen die worden "geruimd".

Conclusies:

1. Bij voorgezet beleid is over 10 jaar de helft van de boeren failliet en/of uitgestapt en blijven we achter met een zwaar beschadigde natuur.
2. De veehouderij en productie van veevoer kost de BV Nederland minimaal 10 miljard per jaar aan volksgezondheid, natuur- en klimaatschade. Daar staat slechts 14 miljard toegevoegde waarde tegenover. Dat maakt de sector tot een dure hobby. Nederland BV zou welvarender worden als een deel van de boeren, en hun agrarische medewerkers, en de mensen werkzaam als toeleveranciers, verwerkers en handel in andere sectoren aan de slag gingen.
3. De toegevoegde waarde die de veehouderij genereert (14 miljard euro in 2019) weegt niet op tegen de schade aan natuur, gezondheid en klimaat die de sector veroorzaakt en de potentiële productiviteit van de mensen die in de sector werken. Anders gezegd: het is beter om te investeren in het verkleinen van de productiecapaciteit, en nieuwe banen in andere sectoren dan jaar in jaar uit de schade die de sector veroorzaakt te moeten opvangen.
4. De sector is toe aan een grondige herstructurering. Minder intensieve veehouderijen meer extensief/biologisch met maximale weidegang, minder/geen krachtvoer en minder/geen kunstmest, en meer kringloop landbouw.
5. De agro-business wil geen productieverlaging in de veehouderij (uitkoop), maar heeft geen echt alternatief. Verder investeren in emissiereductietechnieken (stallen, mest, veevoer enzymen) heeft maar beperkte mogelijkheden en is te duur voor de gewone boer om mee te kunnen concurreren. Om de 50% emissiereductie van stikstof in de agrarische sector te halen én de sector toekomstbestendig te maken is een forse krimp met tenminste 40% van de veestapel de enig reële optie.

Wat betekent dit voor de Nederlandse landbouw?

Landbouw blijft hard nodig in Nederland om de bevolking te voeden, maar dan wel met extensivering, grondgebonden veeteelt, en veel minder bestrijdingsmiddelen dan nu worden gebruikt, beter bodembeheer, reductie van gebruik van kunstmest, minimalisatie van energie input.

Bij grondgebonden veeteelt in combinatie met kringlooplandbouw is een intensiteit van 1,5 koeien (GVE) per hectare mogelijk. Op het Nederlandse weideland betekent dit maximaal 900.000 melkkoeien, i.p.v. de 1,5 miljoen die nu in megastallen en weides gehouden worden. Dat wil zeggen een krimp van 40%.

Wat betekent dit voor de Nederlandse glastuinbouw?

Deze draait nu nog op goedkoop Gronings aardgas. Als het gas over 10 jaar nog beschikbaar is dan zal er een forse taks op zitten. Veel bedrijven schakelen nu over op biomassastook met forse investeringen in biomassacentrales. Dit is een doodlopende weg. Immers, de meeste subsidies zullen eenmalig zijn. Bedrijven zullen t.z.t. alsnog moeten omschakelen naar energie neutrale kassen, dan wel naar onverwarmde teelt. Investeringen in biomassacentrales zullen vervroegd moeten worden afgeschreven.

Te verwachten veranderingen van de Nederlandse veesector

Als klimaatveranderingen zich verder en sneller gaan doorzetten is een forse en snelle bijsturing van de voedselproductie nodig. De wereldwijde reactie op het coronavirus heeft duidelijk laten zien dat de zorgen om gezondheid bij de consumenten zich vertalen in een grotere vraag naar natuurlijke, biologische producten en minder dierlijke eiwitten. Dat past bij een landbouwsysteem verandering met minder intensieve veehouderij en meer kringloop landbouw. Onze verwachting is dat dit in de komende tien jaar gepaard zal gaan met minder productiecapaciteit, minder export en een drastische krimp van de Nederlandse vee-industrie.

De Nederlandse veesector zal dan in relatief korte tijd drastisch moeten krimpen met zeer hoge financiële en maatschappelijke kosten. Veel beter is om daar nu al op te anticiperen.

Op naar de toekomst: Betaalbaar Beter Boeren

In opdracht van Greenpeace voerden de onafhankelijke onderzoeksbureaus Ecorys en Ethical Growth Strategies een maatschappelijke kosten-batenanalyse uit naar de omslag naar ecologisch boeren. Conclusie: deze omslag is haalbaar en betaalbaar, sterker nog: het levert de maatschappij jaarlijks gemiddeld ruim 1 miljard euro op. Met ecologisch boeren lossen we niet alleen het aandeel van de landbouw aan de stikstofcrisis op, maar pakken we ook andere hardnekkige problemen aan die worden veroorzaakt door de intensieve veehouderij.

Te denken aan onder meer uitstoot van broeikasgassen, gezondheidsschade door fijn stof, mestoverschot, risico's zoönosen.

Doorgaan op de huidige weg heeft de maatschappij alleen al in 2018 tussen de 6,6 en 8 miljard euro gekost. Dat is de uitgerekende schade aan natuur, het klimaat en onze volksgezondheid. En hier zijn de kosten van bodem en watervervuiling en voor ontbossing in het buitenland nog niet in meegenomen.

Nu investeren in de omslag naar ecologisch boeren levert de maatschappij uiteindelijk alleen maar winst op. Ecologische landbouw is een goede 'business case'.²

Om dit mogelijk te maken is een warm saneringsprogramma nodig, waarbij de boeren die stoppen hun bedrijfswaarde (dieren, dierrechten, grond, machines, gebouwen stallen en liquiditeiten) tegen boekwaarde kunnen verkopen aan de overheid. Zo'n programma kan in 10 jaar tijd systeemveranderingen in de veehouderij faciliteren die nodig zijn om enerzijds de 50% ammoniak emissiereductie te bewerkstelligen die het adviescollege stikstof problematiek aanbeveelt, en anderzijds een forse bijdrage leveren aan de realisatie van de klimaatdoelen en de volksgezondheid.

² Lees de uitkomsten in het plan Betaalbaar Beter Boeren: <https://tinyurl.com/BeBeBo>

Zie ook het uitstekende rapport: https://mobilisation.nl/assets/foundation-6/media/Stikstofprobleem_vraagt_om_leiderschap_versie_02.pdf

Ook: https://www.nrc.nl/nieuws/2020/06/19/directeur-dnb-corona-is-een-meteoriet-klimaatverandering-een-botsing-tussen-planetena4003420?utm_source=SIM&utm_medium=email&utm_campaign=nrcduurzaam&utm_content=&utm_term=20200709